

'Özgün' Türk Pop Müziği

HASAN BÜLENT
KAHRAMAN

Aslında çok da şaşacak bir şey yok: Hayatlarımız, pop kültürünün etkisi altında, Hilmi Yavuz'un anlatışında kullandığı o sözcükle

söylemek gerekirse, 'mülemma' olmayı sürdürmektedir. İnsanlar gerçek yaşamda kuramadıkları hayatları ve hayattan alamadıkları intikamı o kültürün içinde yaşamaktadırlar. Türkiye'nin pop kültürü, bir yandan geleneğine uygun bir biçimde mazoşistik örüntülerle oluşturulurken, bir yandan da 'lakayt' bir duruşun öğelerini içermektedir.

Bununla birlikte önemli olan bir soru var: Acaba 1950'lerden bu yana gelişen bu kültür, kendisine özgü bir sentez ortaya koyabilmiş midir? Çünkü, genellikle benimsenen bir yargı, kitle kültürünün özellikle müzik alanında sergilediği verimi 'dış kaynaklı' sayar. Bu müziğin ses ve icra sisteminde içerdiği kimi öğelerin Batı'dan 'ithal' ve 'intihal' edildiğini düşünülür.

Oysa genel bir değerlendirmeye bakılırsa, bu yargının pek de öyle olmadığı anlaşılacaktır. Hele 1980 sonrasında üretilen yanıyla hiç mi hiç öyle olmadığı bile söylenebilir. Fakat, yanıtlanması gereken soru, bu 'pop müziğin' ne olduğudur. Bu soru gerçekten de önemlidir; çünkü, benim asıl gelmek istediğim noktaya da yakından ilgilidir.

Çok genel bir tanımla ele alınırsa, klasik divan müziğiyle otantik, anonim ve etnografik halk müziğinin dışında kalan müzik birikimini 'pop' müzik diye tanımlamak olanaklıdır. Ben, bu tanımın içine Türk müziği, yani makamsal müzik kökenli her türden sahne müziğinin katılabileceğini de sanıyorum. Bununla birlikte, pop müzikte iki büyük yataktan söz açılabilir: Arabesk ve doğrudan pop müzik! Nitekim bu iki anlayış birbirine karşıt olarak çıkarılmaktadır. Sorun da karşılaştırmanın genel sonuçlarıyla ilgilidir.

Arabesk müziğin doğrudan Türk müziğinden, yani klasik divan müziğinden türediği ve makamsal müzikle iç içe olduğu varsayılmakta. Buna mukabil pop müzik öteki kanadı oluşturmakta, neredeyse atonalitenin başladığı nokta diye görülmektedir. Kabaca bir değerlendirme bu vargının yanılığını saptayabilecektir.

İzleyebildiğim kadarıyla ben, arabesk müzik denilen yapının kesinlikle makamsal müzikten ciddi bir uzaklaşma içerdiği kanısındayım. Nitekim, Orhan Gencebay birçok açıklamasında bu olgunun altını zımnen de olsa çizmiştir. Kendilerinin 'gazel' geleneğinden doğduğunu açıkça vurgulamıştır. Arabeskin 'yeni bir müzik ve icra' ihtiyaç ve arayışı içinde ortaya çıktığını belirtmiştir. Gerçekten de, bu müziğin iyice örnekleri dikkatle dinlenirse böyle bir zorlamanın bulunduğu görülecektir. Müzik, makamsal yapıdan hızla uzaklaşmakta, daha ziyade bir tür çoksesliliğe yaslanmaktadır. Bu müziğin 'kitle duyarlılığıyla' iç içe geçen tek yanı, belki o çok vurgulanmış olan 'hicranlı' dünya görüşüdür.

Oysa, kitleyi yakalama ve onunla örtüşme çabasının içinden üretilen, kitle üretiminin, tüketiminin belkemiklerinden birisini oluşturan, tam anlamıyla bir sanayi mantığıyla çalışan pop müzik, bütünüyle farklı bir anlayışa yaslanmıştır. Gene çok iyi bilinen örnekleri dikkatle dinlenirse, bu müziğin kesinlikle makamsal bir müzik olduğu duyulacaktır. Klasik Türk müziğinin denilemeye de 1940'lardan sonra ortaya çıkmış ve daha çok şarkı formuna dayanan müzik kalıpları, sesi, duyarlılığı şimdi pop müziğini belirlemektedir. En kolay ve çabuk benimsenen makamlar tercih edilmekte, küçük bir farkla ele alınırsa bütünüyle bir 'şarkı' olarak dinlenebilecek ürünler pop müzik diye ortaya koyulmaktadır.

Onlarca yıl sonra kültür dönüşmüş bir başka biçim ve ifade içinde kendisini yeniden üretmiştir. Radikal İki'nin 27 Eylül tarihli nüshasında Perihan Mağden'in, Alpay Aydın'la yaptığı görüşme bu 'gerçeği' onun ağzından da vurgulamaktadır. Son zamanlarda yapılmış en önemli çalışmalardan birisi olan bu konuşmada, Tarkan'ın 'mucidi', 'uzay taciri' Alpay, bu sanatçıların nasıl bulunduğunu, imajlarının nasıl üretildiğini ve müziklerini anlatmaktadır.

Anlaşıldığı kadarıyla, müzikler, bir özgünlük boyutu içerse de çoğunlukla 'çalıntıdır' fakat, daha da önemlisi, Alpay'a göre yapılan kasetler 'kına gecesi, oyun havası' kasetleridir. Müzik, öteki yanıyla da, Türk halkının kültürüne dayanmaktadır.

Türk pop müziği 'yerel' kültürün bir parçasıdır; onun içinden çıkmıştır, onu yeniden üretmektedir. Son kertede bizleri 'helak' ediyorsa o da bundandır!